

Sygn. akt III C 831/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 października 2016 roku

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie III Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Ewa Dietkow

Protokolant: protokolant stażysta Anna Banasiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 października 2016 roku w Warszawie

sprawy z powództwa Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą we W.

przeciwko Ż. M.

o zapłatę

1. oddala powództwo;
2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 4.428,00 PLN (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;
3. nakazuje pobranie od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie kwotę 1.077,13 PLN (tysiąc siedemdziesiąt siedem, 13/100 złotych) tytułem wydatków.

III C 831/14

UZASADNIENIE

W pozwie nadanym 11 marca 2013 roku powód Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą we W. wnosił w postępowaniu upominawczym o zasądzenie od pozwanej Ż. M. na rzecz powoda kwoty 160.048,89 PLN wraz z odsetkami:

- od kwoty 145.833,00 PLN od dnia 6 sierpnia 2012 roku do dnia zapłaty w wysokości trzykrotności stopy kredytu lombardowego NBP

- od kwoty 14.215,89 PLN od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty w wysokości ustawowej

z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanej do wysokości wpisu hipoteki umownej do kwoty 300.000,00 PLN ujawnionej w dziale IV księgi wieczystej (...)

oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania i kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym wydany 9 kwietnia 2013 roku został zaskarżony w całości sprzeciwem. Pozwana powoływała się na nieważność umowy kredytowej i wносиła o oddalenie powództwa w całości.

Powód podtrzymał żądanie pozwu.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwana jest właścicielką zabudowanej nieruchomości położonej w N., o obszarze 0,1842 ha, oznaczonej jako działka numer (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta (...) – dowód – odpis z księgi k. 9-16verte. Powód zawarł 20 lipca 2011 roku z (...) Spółką z Ograniczoną Odpowiedzialnością z siedzibą w N. reprezentowaną przez J. M. umowę o kredyt na działalność gospodarczą do kwoty 150.000,00 PLN – dowód – umowa k. 5-8. J. M. zawiózł pozwaną 21 lipca 2011 roku do siedziby oddziału powoda w B., gdzie pozwana złożyła oświadczenie o ustanowieniu hipoteki do kwoty 300.000,00 PLN w celu zabezpieczenia wierzytelności powoda wynikających z umów o kredyt na rachunku bieżącym do kwoty 50.000,00 PLN oraz z umowy o kredyt na działalność gospodarczą w kwocie 150.000,00 PLN, na nieruchomości położonej w N., obejmującej działkę numer (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta (...) z wpisem hipoteki umownej na rzecz powoda w dziale IV – dowód – zeznania pozwanej k. 363, oświadczenie k. 196-197, odpis księgi k. 16-16verte. Pozwana od 2007 roku jest rozwiedziona z J. M. – dowód – zeznania pozwanej k. 363. Od 14 marca 2007 roku leczy się w gabinecie psychiatry E. T. z powodu zaburzeń depresyjno-lękowych – dowód – zapisy historii choroby k. 242-266verte. Od początku 2011 roku lekarz prowadzący obserwowała lekooporność depresji pozwanej, pogorszenie nastroju pozwanej, myśli samobójcze, trudności ze snem, pozwana nie zgadzała się na skierowanie do szpitala, lekarz zleciła leki w spektrum choroby afektywnej dwubiegunowej – dowód – opinia biegłej sądowej z zakresu psychiatrii B. P. k. 316. Lekarz prowadząca wydała 30 marca 2011 roku skierowanie pozwanej do szpitala wobec zgłaszanych myśli i tendencji samobójczych – dowód – opinia jw. Pozwana nie zgłosiła się do szpitala z obawy przed leżeniem na korytarzu, 27 kwietnia 2011 roku czuła się lepiej, zapisała się na psychoterapię – dowód – opinia biegłej k. 316. Pozwana podczas wizyty 1 czerwca 2011 roku zgłaszała poprawę pamięci, mniejszą tendencję do izolowania się, lęk w supermarketach, drażliwość, lekarz zwiększyła dawkę leku – dowód – opinia biegłej k. 316. 7 lipca 2011 roku pozwana miała bardzo zły nastrój, płakała, czuła się w matni, bez wyjścia, rozwiązania, nadużyła leków, bała się, nie spała całe noce, lekarz rozpoznała zaburzenia obsesyjno-kompulsywne – dowód – opinia biegłej k. 316-317. Podczas wizyty 3 sierpnia 2011 roku pozwana czuła się nieco lepiej, jak zgłosiła od 2 dni, poprzednio była beczynna, apatyczna, nie odzywała się, miała słabą pamięć, gubiła przedmioty, rezygnowała z wizyt u lekarza, odkładała diagnostykę, przerwała psychoterapię – dowód – opinia biegłej k. 317. Pozwana w tym czasie była w złym stanie psychicznym, od 7 lipca 2011 roku obserwowano u niej zaburzenia depresyjne nawracające, jej myślenie logiczne było poddane depresji, negatywnie i depresyjnie oceniała swoją sytuację, nadużywała w tym czasie leków nasennych, stawiano wówczas podejrzenie choroby afektywnej dwubiegunowej i zaburzeń obsesyjno-kompulsywnych. Pozwana nie była świadoma treści swojej decyzji i jej skutków, jej funkcje poznawcze były osłabione przez zaburzenia emocjonalne, ponadto przewlekłe znajdowała się w trudnej, traumatycznej sytuacji rodzinnej – jej ojciec nadużywał alkoholu, z mężem miała trudne relacje. Tym samym zaburzona była jej swoboda podejmowania decyzji i wyrażenia woli. Była pod presją męża, była od niego zależna, nie była w stanie przeciwstawić się jego naciskom. Ten stan psychiczny nie pozwalał pozwanej na świadome i swobodne złożenie 21 lipca 2011 roku oświadczenia woli o ustanowieniu hipoteki na nieruchomości stanowiącej jej własność – dowód – opinia biegłej sądowej B. P. k. 319. Nadużywanie leków przez pozwaną doprowadziło do napadów padaczki i hospitalizacji neurologicznej w Szpitalu (...) od 25 marca 2013 roku do 29 marca 2013 roku – dowód – opinia biegłej k. 316. Pozwana była hospitalizowana w T. w okresie od 27 czerwca 2013 roku do 25 lipca 2013 roku z rozpoznaniem uzależnienia od leków uspokajających i nasennych, w wywiadzie podała, że od około 7 lat była leczona psychiatrycznie z powodu objawów depresyjno-lękowych – dowód – opinia biegłej k. 315. Od 20 października 2014 roku pozwana jest pod opieką (...) w Przychodni (...) w W. z rozpoznaniem zaburzeń depresyjnych nawracających – dowód – historia choroby k. 226-229.

Sąd Okręgowy dokonał następującej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego:

Sąd dał wiarę zeznaniom pozwanej co do zawiezienia jej do oddziału powoda w B. celem złożenia oświadczenia o ustanowieniu hipoteki. Pozwana nie miała interesu podróżowania samodzielnie do B. i to w celu złożenia oświadczenia o udzieleniu zabezpieczenia kredytu udzielonego przez powoda spółce reprezentowanej przez byłego męża. Zbędne dla rozstrzygnięcia były zeznania J. M.. Wywieranie nacisku na pozwaną w stanie ciężkiej depresji nie oznaczało dosłownego wymuszenia złożenia oświadczenia. Wystarczył nacisk na zawiezienie pozwanej do B., jak zeznała pozwana chciała mieć ciszę i spokój. Sąd oparł się na opinii uzupełniającej biegłej sądowej z zakresu psychiatrii B. P., gdyż jak wynikało z wyjaśnień biegłej złożonych na rozprawie 21 grudnia 2015 roku pomyliła się co do daty złożenia przez oszwaną oświadczenia omyłkowo przyjmując, że chodziło o styczeń 2011 roku, a nie lipiec 2011 roku. Pierwsza

opinia biegłej istotnie bowiem dotyczy oceny stanu zdrowia psychicznego pozwanej od grudnia 2010 roku do stycznia 2011 roku, podczas gdy postanowienie Sądu o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłej wydane 13 lutego 2015 roku dotyczyło okoliczności świadomego i swobodnego złożenia przez pozwaną 21 lipca 2011 roku oświadczenia woli o ustanowieniu hipoteki z uwzględnieniem leczenia pozwanej od 2007 roku do daty złożenia oświadczenia. Tak więc niezbędne było zlecenie biegłej wydania opinii uzupełniającej zgodnie z cytowanym postanowieniem Sądu. Opinia uzupełniająca została wydana w oparciu o dokumentację lekarza prowadzącego dr E. T. i wiadomości specjalne, którymi dysponuje biegła. Sąd uznał opinię uzupełniająca za rzeczową i logiczną. Opinia opiera się na zapisach historii choroby, które powstały w lipcu 2011 roku. Wnioski opinii są poparte analizą tych zapisów. Biegła na rozprawie 21 października 2016 roku rzeczowo wyjaśniła te wnioski. Wydając opinię w 2015 roku biegła miała wątpliwości co do stanu psychicznego pozwanej, gdyż od 2007 roku leczyła się na depresję i leczy się nadal. Okresy poprawy były krótkie i poprawa nie była pełna. W lipcu 2011 roku pozwana otrzymała skierowanie do szpitala psychiatrycznego, co wynika z dokumentacji prowadzonej przez dr E. T., a objawy choroby u pozwanej znacznie nasilone w lipcu 2011 roku ocierały się niemal o psychozę. W tych okolicznościach biegła opiniowała, że stan psychiczny pozwanej nie pozwalał na świadome i swobodne złożenie 21 lipca 2011 roku oświadczenia woli o ustanowieniu hipoteki na nieruchomości stanowiącej jej własność.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

W okresie poprzedzającym złożenie oświadczenia o ustanowieniu hipoteki pozwana miała objawy depresyjne o dużym natężeniu, jej myślenie logiczne było poddane depresji. Nie była świadoma treści swej decyzji i jej skutków. Zaburzona była swoboda podejmowania przez nią decyzji. Pod wpływem depresji nie mogła przeciwstawić się presji męża. Depresja nie jest zauważalna dla osób postronnych podczas krótkiego kontaktu z chorym. Pozwana nie zachorowała nagle w okresie poprzedzającym złożenie oświadczenia powodowi. Jej choroba została zdiagnozowana w 2007 roku, pozwana była leczona systematycznie przez lekarza psychiatrę, leczenie nie było skuteczne, gdyż pozwana leczy się nadal. Pozwana była uzależniona od leków antydepresyjnych i nasennych, a brak pomocy ze strony rodziny nie ułatwiał dłuższej poprawy. Stan pozwanej w lipcu 2011 roku był na tyle poważny, że lekarz prowadząca skierowała pozwaną do szpitala, do którego pozwana jednak nie zgłosiła się. Od początku lipca 2011 roku miała objawy depresyjne o dużym natężeniu, nadużywała leków nasennych, co tylko zaostrzało zaburzenia obsesyjno-kompulsywne. Oświadczenie pozwanej o ustanowieniu hipoteki zostało złożone w okresie nasilenia objawów depresyjnych. Sąd nie miał wątpliwości co do tego, że w tak przebiegającej chorobie pozwana 21 lipca 2011 roku nie mogła w sposób świadomy podjąć decyzji i swobodnie wyrazić swojej woli. Brak swobody wynikał z zaburzeń myślenia logicznego pozwanej, nacisku wywieranego przez J. M., z którym pozwana stawiała się w placówce powoda. Brakowi swobody decydowania towarzyszył brak świadomości treści swojej decyzji i jej skutków. Funkcje poznawcze pozwanej były osłabione przez zaburzenia emocjonalne. Pozwana nie zdawała sobie sprawy jakiej czynności dokonuje. Zaburzenia depresyjne uniemożliwiły pozwanej właściwą ocenę sytuacji. Nasilenie objawów choroby było znaczne i zadziało jak „wyłącznik”. Pozwana zamknęła się w przeżywaniu i życiowej aktywności w kręgu choroby.

Zgodnie z treścią art. 82 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

W przytoczonym przepisie tylko przykładowo wskazane zostały przyczyny wyłączające świadomość i swobodę. Jako przyczyny nieważności złożonego oświadczenia woli wskazano natomiast stan wyłączający świadomość oraz stan wyłączający swobodę podejmowania decyzji i wyrażania woli. Stan wyłączający świadomość to - najogólniej rzecz ujmując - brak rozeznania, niemożność rozumienia zachowań własnych i zachowań innych osób, niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania. Stan taki musi przy tym wynikać z przyczyny wewnętrznej, a więc ze stanu, w jakim znajduje się osoba składająca oświadczenie woli, a nie z okoliczności zewnętrznych, w jakich osoba ta się znalazła. Sformułowanie art. 82 k.c. wskazuje, że wada oświadczenia woli określona w tym przepisie obejmuje dwa różne stany faktyczne, które mogą występować samodzielnie, trzeba jednak zauważyć, że granica między stanem wyłączającym świadome powzięcie decyzji a stanem wyłączającym swobodne powzięcie

decyzji i wyrażenie woli jest bardzo płynna. Powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest swobodne, gdy zarówno proces decyzyjny, jak i uzewnętrznienie woli nie zostały zakłócone przez destrukcyjne czynniki wynikające z właściwości psychiki czy procesu myślowego osoby składającej oświadczenie woli. Stan wyłączający swobodę musi również wynikać z przyczyny wewnętrznej, umiejscowionej w samym podmiocie składającym oświadczenie woli, a nie w sytuacji zewnętrznej. Tak pojmowanemu brakowi swobody towarzyszyć będzie natomiast najczęściej także pewne ograniczenie świadomości. Stosunek psychiczny do podejmowanego zachowania się i jego skutków opiera się - jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z 11 grudnia 1979 roku, II CR 448/79 OSPiKA 1981, nr 3, poz. 45 - na dwóch momentach: przewidywania i woli. Oba te momenty zakładają istnienie nieupośledzonego działania funkcji psychicznych, pozwalającego na właściwe rozeznanie znaczenia i skutków swego zachowania się oraz pokierowania swoim postępowaniem. Stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie może być rozumiany dosłownie. Zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie podkreśla się, że stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie musi oznaczać całkowitego zaniku świadomości i ustania czynności mózgu, wystarczy bowiem istnienie takiego stanu, który samopoczucie danej osoby do tego stopnia ogranicza, iż czyni ją zupełnie bezwolną - tak w wyrokach Sądu Najwyższego: z 2 września 1948 roku, Po. C. 188/48, PN 1948, nr 11-12, s. 536 oraz z 30 kwietnia 1976 roku, III CRN 25/86, OSPiKA 1977, nr 4, poz. 78.

Pozwana złożyła 21 lipca 2011 roku nieważne oświadczenie o ustanowieniu hipoteki do kwoty 300.000,00 PLN w celu zabezpieczenia wierzytelności powoda wynikających z umów o kredyt na rachunku bieżącym do kwoty 50.000,00 PLN oraz z umowy o kredyt na działalność gospodarczą w kwocie 150.000,00 PLN, na nieruchomości położonej w N., obejmującej działkę numer (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta (...). Pozwana znajdowała się w stanie w stanie wyłączającym świadome wyrażenie woli, ale jednocześnie w stanie ograniczającym swobodne wyrażenie tej woli. Jej świadomość była wyłączona, gdyż nie miała rozeznania co od podejmowanej czynności, nie rozumiała zachowania własnego i innych osób, nie zdawała sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania. Pozwana nie była świadoma podejmowanej przez siebie czynności i jej skutków, ze względu na istotne pogorszenie stanu psychicznego, nasilenie objawów depresyjnych. Miała także zaburzoną swobodę podjęcia tej czynności, swobodę decydowania co wynikało z przyczyny wewnętrznej, tkwiącej w samej pozwanej - z jej choroby. Powzięcie decyzji zostało zakłócone przez destrukcyjne czynniki wynikające z właściwości psychiki pozwanej pod wpływem nasilonej depresji.

Zgodnie z art. 82 k.c. oświadczenie woli złożone przez osobę znajdującą się z jakichkolwiek przyczyn w takim stanie jest nieważne z mocy prawa (ex tunc). Skoro tak, to pozwana nie jest dłużnikiem rzeczowym powoda. Powoływanie się przez powoda na prawomocny wpis hipoteki jako uzasadnienie wyroku zasądzającego nie może być skuteczne. Sąd podziela stanowisko Sądu Najwyższego z wyroku wydanego 5 kwietnia 2006 roku w sprawie sygn. akt IV CSK 177/05, LEX nr 301835, że „domniemania z art. 3 ustawy o księgach wieczystych i hipotece są domniemaniami iuris tantum i jako takie mogą być obalone przez przeciwstawienie im dowodu przeciwnego albo w procesie o uzgodnienie stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, albo w każdym innym postępowaniu, w którym ocena prawidłowości wpisu ma istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Przy obalaniu tego domniemania można korzystać z wszelkich środków dowodowych”. Pozwana dowiodła, że prawo jawne - hipoteka - jest wpisane niezgodnie z rzeczywistym stanem prawnym. Stosownie do art. 32 ust. 1 do wpisu ograniczonego prawa rzeczowego na nieruchomości wystarcza dokument obejmujący oświadczenie właściciela o ustanowieniu tego prawa. Skoro oświadczenie właściciela jest nieważne ex tunc, to wzruszony został wpis ograniczonego prawa rzeczowego.

To wszystko mając na uwadze sąd orzekł o oddaleniu powództwa.

Powód, który przegrał proces na żądanie pozwanej zgodnie z art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. zwraca jej poniesione koszty procesu. Pozwana była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika ustanowionego z urzędu, który złożył oświadczenie, o którym stanowi § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2013 roku poz. 461). Zasądając od powoda na rzecz pozwanej koszty, co do wysokości Sąd stosował § 2 ust. 3 i § 6 pkt 6 rozporządzenia.

Od powoda, który przegrał proces na zasadzie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167 poz. 1398 ze zm.) w związku z art. 98 § 1 k.p.c. należało pobrać na rzecz Skarbu Państwa wydatki wyłożone przez Skarb Państwa tymczasowo w łącznej kwocie 1.077,13 PLN.